

54. Szónemesítés

A magyar nyelv egyik közismert sajátossága a nyelvtani nem hiánya: nincs olyan végz dés, amely a f neveket hímnem, n nem és semleges nem alapján különválogatná, és egyeztetné velük a nével ket, a mellékneveket és a névmásokat. A nemnek más nyelvekben az a szerepe, hogy meger sítsse az ún. *kohéziót* (szövegösszetartó er t), vagyis az ún. *koherens* (tartalmilag összefügg) mondatok kapcsolatát nyelvtanilag is szorosra f zze. Ez igazán szép gesztus, de épp a magyar esete bizonyítja, hogy nemek nélkül is lehetséges olyan mondatsort létrehozni, amelyet a hallgató/olvasó szövegnek fog tekinteni.

Ha van valami, amiben a magyar kezdett l fogva rzi az önazonosságát, az a nyelvtani nemek teljes mell zése. Ez annyira így van, hogy bármilyen nagy vendégszeretettel fogadja is a jövevényszavakat, a šhatárállomásonö azonnal elveszi a nemüket: šIsten hozta! Felhívjuk figyelmét, hogy Hungarolingviában nincsenek nemek, ezért az Ön ilyen jelleg vamáruja az egész ország területén használhatatlan. Kérjük, hogy dobja bele nemét a megfelel szelektív tartályba. Harminc napnál rövidebb látogatás esetén nemét a kilépéskor visszaszolgáltatjuk. Köszönjük.ö A francia *friteuse* és a német *Wirtschaft* életében például mindig is fontos volt a n nem ség. Ez határozza meg, hogy az *une* és az *eine* ægyø (nem az *un* és az *ein*) nével , ill. a *nouvelle* és a *neue* øjø (nem a *nouveau* és a *neuer/s*) melléknév egyezhet velük, valamint azt, hogy az *elle* és a *sie* ø ø (nem az *il* és az *er/es*) névmás helyettesíti ket. Amikor azonban šbelépésiö, majd ô a magyaros *frit z* és *vircsaft* néven ô šletelepedési engedélytö kaptak, olyan értelmetlen lett a nemiségük, mint a pénz egy lakatlan szigeten.

Álljunk meg egy szóra! Az olasz *amoroso* øszeret øhímnem , és a magyarban szintén csak egy férfi lehet *amorózó* øhódító, szerelmes természet ø A francia *suffragette* (< *suffrage* øszavazás, választójogø) nemcsak eredetileg n nem , hanem magyar történelmi szakszóként is (*szüfrazsett*) kizárólag n kre alkalmazható. Nincs itt valami ellentmondás? šHungarolingviaö hivatalosan elkobozza, aztán csempészárúként mégis használja a nemeket? Szó sincs róla. Az *amorózó* és a *szüfrazsett* csupán megtartották egy jelentéselemüket, de az *egy* nével t vagy pl. a *lelkes* melléknevet nem tudták két végz déssel šfelszerelniö, és az névmást sem sikerült škettéhasítaniükö hímnemre és n nemre. Vagyis nyelvtani nemet képtelenség šbecsempészniö a magyarba; a természetes nem viszont kifejezhet ezen a nyelven.

Kezdjük azzal, hogy a két nem képvisel it több tucat szóval meg lehet nevezni. A n szinonimái: *asszony, bige, b r, csaj, csibe, hölgy, liba, nyanya, pipi, tyúk* stb. A férfi rokon értelm szavai többek között a *bika, fickó, főszer, hapsi, ipse, kan, krapek, manusz, pasi* és az *ürge*. Külön csoport utal a n k és a férfiak életkorára: *bakfis, csitri, csoroszlya, csotrogány, matróna, öreglány, szatyor, vénasszony; aggastyán, bácsi, öregember, trotty, vénember*. Más szavak meg a küllemüket írják le: *bájos, canga, debella, deln , faluszépe, kecses, kívánatos, lompos, trampli; dalia, délceg, deli, ficsúr, gigerli, hórihorgas, izomkolosszus, izompacsirta, jókép , jóvágású, langaléta, nyakigláb, nyalka, piperk c, sármos, sárm r, snájdig, sz rmók*. Szellemi adottságokat min sít a *butácska, butus, naiva, sz ke* (a mai øbutaøjelentésében), ill. a *mamlasz*. Egyes jellemhibákat nevez meg a *cserfes, hárpia, néember, nyafka, pletykafészek, sárkány, satrafa, szipirtyó*, ill. az *anyámasszony katonája*. A lelkület és az életmód szavai az *aranyifjú, hímsoviniszta, macho, magányos farkas, metroszexuális, playboy*. Kimondottan a szexuális adottságok és magatartások ábrázolói egyrészt l a *buja, céda, cefet, domina, kacér, kikapós, könny vér , ledér, lesbikus, repedsarkú, ringyó, szajha*, másrészt l a *buzi, csábító, hímrinyó, impotens, köcsög, n csábász, pederaszt, szatír, szoknyabolond*.

A foglalkozások között is van jó néhány, amely nyelvileg vagy az egyik, vagy a másik nemhez köt dik. N i mesterség vagy hivatás az *apáca, bába, bajadér, balerina, bébiszitter, dajka (dada, dadus), diz z, frajla, gardedám, gésa, hosztesz, kofa, kurva, manöken, masamód, n vér, odalisk*. A férfiak megélhetési módja a *bandita, cowboy, eunuch, hadvezér, honatya, inas, janicsár, lakáj, lovag, trubadúr, útonálló* és a *zshivány*. Sajátos kategória a világvallások

papjai és vezet i: *ajatollah, láma, müezzín, pápa, pópa, püspök, rabbi*. Az el adó-m vészet n i szavai az *alt, heroina, mezzo, múzsa, primadonna, szoprán, szubrett* és az *üdvöske*; férfi szavai a *bariton, basszus, bonviván, h sszerelmes, kontraalt/kontratenor* és a *tenor*. Vannak más f nevek és igék is, amelyek nemileg jelöltek: *anyáskodik, cipell , csacsog, hajcsavaró, kosztüm, monokini, szül; atlétatrikó, atyáskodik, bokszeralsó, mandzsetta, megn süll, öltöny, udvarol* stb.

A magyar férfi-n i párokat eltér szótövek alkotják: *apa ~ anya; báty ~ n vér; v ~ meny*; stb. Néhány idegen szó azonban magával hozta szélete párjátő: *diakónus ~ diakonissza; direktor ~ direktrisz; doktorandusz ~ doktoranda; komikus ~ komika; komornyik ~ komorna; massz r ~ massz z; medikus ~ medika; novícius ~ novícia; patrónus ~ patróna; steward ~ stewardess*. Ilyenekb l láthatólag kevés van, a használatuk belterjes (pl. *diakonissza* ó vallás), és még rohamosan fogyatkoznak is: a *direktrisz* és a *massz z* kihalt, a doktoráló n k immár *doktorandusznak* hívják magukat, a *medikák* az *orvosira járnak*, stb.

Ez a semlegesülés napjainkban egyre látványosabb. Sok férfi hord *alsónadrág* helyett *bugyit*, nagyvárosi divat szerint *sz rtelenítének*, és ha túlzásba viszik az indulatos kitöréseket, akkor *hisztisek*, f leg *klimax* idején. A n k ô szintén a módi kedvéért ô *borotválkoznak*, 30 éves koruk körül *megházasodnak*, de a legfelt n bb az, hogy dühükben k is használják a *tele van a tököm* és a *tudja a fí om* kifejezést. Ilyenkor mindig elképzelem, hogy mit mondanának egy feltámadó szüfrazsettnek a feminizmus vívmányairól: ŐTanulunk, dolgozunk, szavazunk, elválunk, és megvan mindenünk: nadrágunk, házunk, autónk, s tí ö